

HOVARDS FILIPSS
LAVKRAFTS

STĀSTI

No angļu valodas tulkojis
Kaspars Zalāns

IZDEVNIECĪBA
PROMETEJS

UDK821.111(73)-34

La955

STĀSTI

Hovards Filipss Lavkrafts

No angļu valodas tulkojis Kaspars Zalāns

Redaktors Vilis Kasims

Korektore Ilze Jansone

Vāka dizaina un ilustrāciju autors Andis Reinbergs

Izdevniecība Prometejs

SIA Prometejs AB, Tilta ielā 20

www.prometejs.lv

Šis ir daiļliteratūras darbs. Visas personas, organizācijas un notikumi, kas aprakstīti šai romānā, ir autora iztēles auglis.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148.pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, mākslinieciskais noformējums,
izdevniecība Prometejs, 2021, 2025

ISBN 978-9934-553-16-5

Grāmata iespiesta SIA Jelgavas tipogrāfija

SATURS

Ievads. Baiļu pavēlnieka valstībā	7
Dagons	15
Ktulu aicinājums	23
Krāsa no kosmosa	57
Danvičas šausmas	89
Čukstētājs tumsā	137
Ārprāta kalnos	209
Ēna pār Insmūtu	329
Pielikums	398

DAGONS

Šo es rakstu, būdams ievērojamā gara saspringumā, jo, kad iestāties nakts, manis vairs nebūs. Bez graša, un beidzoties narkotikām, kas vienīgās padara dzīvi ciešamu, es vairs nespēšu izturēt mokas; es metīšos laukā pa šo mansarda logu uz nešķīsto ielu lejā. Neuzskatiet mani par vārguli vai deģenerātu morfija verdzības dēļ. Kad būsit izlasījuši šīs steigā apskribeļētās lapas, tikai tad varēsiet spriest, kaut nekad pilnībā neaptversit, kāpēc man ir nepieciešama aizmirstība vai arī nāve.

Mūsu kuģis, kurā es biju kravas uzraugs, kļuva par upuri vācu jūras reideram vienā no atvērtākajām un visretāk šķērsotajām plašā Klusā okeāna daļām. Lielais karš bija vēl tikai iesācies, un friču okeāna spēki vēl nebija pilnībā noslīguši līdz vēlākajai degradācijai, tāpēc mūsu kuģis tika padarīts par likumīgu trofeju, kamēr pret mums — tās apkalpi — izturējās ar taisnīgumu un rūpēm, kas pienācās kara gūstekņiem. Patiešām — mūsu sagūstītāju disciplīna bija tik vaļīga, ka piecas dienas pēc tam, kad tikām notverti, man izdevās vienam aizbēgt nelielā laivā ar ūdeni un pārtikas krājumiem ilgam laikam.

Kad beidzot attapos brīvs un viļņu varā, man bija maz sajēgas par apkārtni. Nebūdams spējīgs jūrasbraucējs, pēc saules un zvaigznēm es varēju vien aptuveni minēt, ka atrados mazliet uz dienvidiem no ekvatora. Par garuma grādiem neko nezināju, un nebija redzama ne kāda sala, ne krasts. Laikapstākļi turējās skaidri, un nezināmu dienu skaitu es bezmērķīgi dreifēju zem svilinošās saules, gaidīdams kādu garāmbraucošu

kuģi vai cerēdams uz izsviešanu apdzīvojamas zemes krastos. Bet neparādījās nedz kuģis, nedz zeme, un zilās, viļņojošās jūras nebeidzamajā plašumā un vientulībā es sāku zaudēt cerību.

Pārmaiņa notika, kamēr gulēju. Tās norisi es nekad neuzzināšu, jo mans miegs, lai arī nemierīgs un sapņu apsēsts, bija nepartraukts. Kad beidzot pamodos, atklāju sevi pa pusei iesūktu gļotaina, ellišķīgi tumša muklāja plašumā, kas monotoni viļņains stiepās, cik vien tālu acs rādīja; mana laiva tajā bija iestigusī kādu gabalu tālāk.

Varētu padomāt, ka mana pirmā sajūta par tik vērienīgu un negaidītu apkārtnes izmaiņu būtu izbrīns, bet patiesībā vairāk izjutu šausmas nekā pārsteigumu, jo gaisā un pūstošajā augsnē bija draudīgums, kas mani sastindzināja līdz pašiem dziļumiem. Visa apkārtnē bija derdzīga, pilna ar trūdošām zivju atliekām un citām grūtāk aprakstāmām radībām, kuras es redzēju spraucamies laukā no šī nebeidzamā līdzenuma derdzīgajiem dubļiem. Iespējams, man nevajadzētu cerēt vienkāršos vārdos aprakstīt neizsakāmo šausmīgumu, kas var mist pilnīgā klusumā un tukšā bezgalīgumā. Nekas nebija dzirdams un redzams, neskaitot nepartrauktu melnu gļotu platību; bet tieši pilnīgais nekustīgums un viendabīgais skats mani nomāca ar šķebinošām bailēm.

No debesīm svilināja saule, kas man šķita gandrīz vai melna savā bezmākoņu neželībā, itin kā atstarotu tintes melno purvāju zem kājām. Ierāpies muklājā izmestajā laivā, sapratu, ka tikai viena teorija var izskaidrot manu stāvokli. Tam bija jābūt vēl nedzirdētas jaudas vulkāna izvirdumam, kas uzrāva virszemē daļu no okeāna gultnes, atklājot teritorijas, kas neskaitāmus miljonus gadu atradušās noslēptas zem neizmērāmām ūdens dzilēm. Tik plaša bija šī jaunā zeme, kas augšāmcēlusies zem manis, ka es nespēju saklausīt pat visvārāko bangojošā okeāna skaņu, lai cik ļoti piepūlētu ausis. Nebija arī jūras putnu, kas varētu knābāt mirušās būtnes.

Vairākas stundas domāju un skumu, sēdēdams laivā, kas gulēja uz sāna un tādējādi sniedza nelielu pavēni, saulei slīdot pāri debesīm. Dieņai ejot, zeme sāka zaudēt savu līpenīgumu, un šķita, ka neilgā laikā būs izžuvusi pietiekami, lai es varētu pa to pārvietoties. Tonakt gulēju maz

un nākamajā dienā sagatavoju saini ar ūdeni un ēdienu, lai varētu doties pa sauszemi pazudušās jūras un iespējamā glābiņa meklējumos.

Trešajā rītā augsne bija kļuvusi pietiekami sausa, lai pa to viegli varētu staigāt. Zivju smārds bija tracinošs, bet mani satrauca krietni vien draudīgākas lietas, lai es pievērstu uzmanību tik necīgai bēdai, tāpēc drosmīgi devos nezināmā virzienā. Visu dienu es neatlaidīgi virzijos uz rietumiem, par mērķi izmantodams pauguru, kurš bija augstāks par jebkuru citu pacēlumu viļņainajā tuksnesī. Nakti pārlaidu pašā veidotā apmetnē un nākamajā dienā turpināju ceļu uz pauguru, lai gan tas šķita knapi nācis tuvāks, kopš pirmoreiz to saskatīju. Līdz ceturtajam vakaram biju sasniedzis uzkalnu, kas izrādījās krietni augstāks, nekā rādījās no attāluma; to apņemošā ieleja padarīja kalna reljefu asāku uz apkārtējā fona. Pārāk noguris, lai kāptu, es apgūlos tā ēnā.

Nezinu, kāpēc tonakt mani sapņi bija tik mežonīgi; bet, pirms dilstošais, tomēr neticami uzbriedušais mēness bija pacēlies augstu virs austrumu līdzenuma, es pamodos aukstos sviedros un apņēmos vairs negulēt. Biju pieredzējis tādas parādības, kuras atkārtoti izturēt būtu pāri maniem spēkiem. Mēness blāzmā es sapratu, cik muļķīgi bija ceļot dienas laikā. Bez kveldējošās saules žilboņas ceļojums būtu atņēmis daudz mazāk spara; patiešām, tagad jutos gana spējīgs pieveikt stāvumu, kas bija mani atbaidījis saulrieta laikā. Paņēmis savu nešļavu, devos uz augstības kori.

Es jau minēju, ka paugurainā līdzenuma nepārtrauktā nemainība mani izraisīja neskaidras šausmas; bet liekas, ka šīs šausmas kļūva vēl lielākas, kad sasniedzu kalna virsotni un tā otrā pusē ieskatījos neizmērojamā aizā vai kanjonā; mēness vēl nebija pacēlies gana augstu, lai izgaismotu tā tumšos nostūrus. Es jutos kā pasaules malā, skatīdamies pāri tās dzegai mūžīgas nakts neizdibināmajā haosā. Manu acu priekšā šausmās vidēja savādas atblāzmas no Milтона “Zaudētās paradīzes” un Sātana atbaidošās rāpšanās cauri bezveidīgām tumsas valstībām.

Mēnesim kāpjot augstāk debesis, es sāku manīt, ka ielejas nogāzes nav tik perpendikulāras, kā biju iztēlojies. Akmens dzegas un izvīrījumi kalpoja kā diezgan ērti pakāpieni, bet pārsimts metrus zemāk slīpums

palika krietni lēzenāks. Neizprotama impulsa dzīts, es ar grūtībām rausos leļā pa akmeņiem, līdz stāvēju uz laidenas nogāzes, veroties Aīda valstībā, kurā gaisma vēl nebija iesniegusies.

Piepeši manu uzmanību piesaistīja milzīgs un neparasts objekts pretējā nogāzē, kas stāvus tiecās ārā no zemes aptuveni simts metru attālumā; objekts, kas balti mirgoja augšup kāpjošā mēness dāvātajos staros. Ātri vien sevi pārliecināju, ka tas ir tikai gigantisks akmens, lai gan sajutu noteiktu iespaidu, ka tā apveids un atrašanās vieta nebija tīri dabas veidota. Tā tuvāka apskate mani piepildīja ar apjautām, kuras nespēju izpaust vārdos; neskatoties uz tā kolosālo mērogu un atrašanos bezdibenī, kas bija rēgojies jūras dibenā kopš pasaules pirmsākumiem, es nešaubīgi uztvēru, ka šis savādaī objekts bija prasmīgi veidots monolīts, kura apmērs bija pieredzējis dzīvu un domājošu būtņu meistarību un, iespējams, pielūgsmi.

Apstulbis un izbījies, bet ne bez savdabīgas zinātnieka vai arheologa sajūsmas, es pārskatīju apkārtni rūpīgāk nekā iepriekš. Mēness, atradāmies gandrīz zenītā, spīdēja pārdabiski un spoži virs augstajām kraujām, kas ielenca aizu, un atklāja, ka tās dibenā viļņojas plaša ūdenstilpe, kuras malu es nespēju saskatīt un kura gandrīz sasniedza manas pēdas, kad biju nostājies uz nogāzes. Otrpus aizai ciklopiskā monolīta pamatu apskaloja vilnīši; uz tā virsmas es tagad varēju saredzēt gan uzrakstus, gan primitīvas skulptūras. Rakstība sastāvēja no man nezināmas hieroglifu sistēmas un nelīdzinājās nekam, ko jebkad biju redzējis grāmatās; tā bija veidota no standartizētiem ūdensbūtņu simboliem, to skaitā zivīm, zušiem, astoņkājiem, vēžveidīgajiem, moluskiem, vaļiem un tamlīdzīgi. Vairākas zīmes acīmredzami atveidoja zemūdens būtnes, kas ir mūsdienu pasaulei nezināmas, bet kuru trūdošos apveidus es biju redzējis okeāna virscltajā līdzenumā.

Tomēr tieši tēlainie grebumi visciešāk savaņģoja manu uzmanību. Viņpus monolītu apņemošajam ūdenim, pateicoties to masīvajiem izmēriem, bija skaidri redzama bareljefu ierinda, kurā cirstie tēli padarītu skaudīgu pat Gīstavu Dorē. Es pieņemu, ka tajos bija atainoti cilvēki — vai vismaz kāds cilvēku paveids —, taču viņi bija atveidoti, draiskojamies

kā zivis kādā zemūdens alā vai lūdzamies kādā monolitā svētvietā, kas arī izskatījās esam zem ūdens viļņiem. Par viņu sejām un aprisēm es neuzdriktos runāt sīkāk, jo atmiņas par tām vien liek man sajusties mazspēcīgam. Šīs būtnes izskatījās groteskākas nekā jebkas, ko iztēlojies Po vai Bulvers, ar velnišķīgi cilvēciskām aprisēm, neraugoties uz kājām un pēdām, starp kuru pirkstiem stiepās peldplēve, briesmīgi platām un gaļīgām lūpām, stiklainām, izvalbītām acīm un citām īpatnībām, kuras atminēties ir vēl nepatīkamāk.

Neparastā kārtā viņi šķita izkalti krietni par lielu gleznainajam fonam, jo viens no radījumiem bija redzams galinām vali, izmērā tikai nedaudz lielāku par viņu pašu. Kā jau minēju, es ievēroju to groteskumu un neparasto lielumu, tomēr jau pēc mirkļa nospriedu, ka tie bija vien kādas primitīvas zvejnieku vai kuģotāju cilts iztēloti dievi — cilts, kuras pēdējais pēctecis gājis bojā gadsimtus, pirms bija dzimis pirmais Pilt-daunas cilvēka* vai neandertālieša priekštecis. Godbijības pārņemts no šī negaidītā ieskata pagātnē, kas pārspēja pat vispārdrošāko antropologu pieņēmumus, es stāvēju, zudis apcerē, kamēr mēness manā priekšā meta ērמות atblāzmas klusajā kanālā.

Tad pēkšņi es to ieraudzīju. Tā pacelšanos iezīmēja neliela ūdens savīļņošānās, un tad virs tumšajiem ūdeņiem pacēlās neradījums. Milzīgs kā ciklops Polifēms un derdzīgs, tas aizbrāzās kā briesmonīgs murgu iemiesojums pretī monolitam, ap kuru apmeta savas gigantiskās, zvīņainās ķetnas, vienlaikus klanīdams atbaidošo galvu un izdvesdams savdabīgas, ritmiskas skaņas. Šķiet, tajā brīdī es zaudēju prātu.

Maz ko atceros no neprātīgās kārpīšanās augšā pa nogāzi un klinti un murgpilnā klejojuma atpakaļ uz laivu. Man šķiet, es daudz dziedāju un savādi smējos, kad vairs nebiju spējīgs dziedāt. Neskaidri atminos varenu vētru neilgu brīdi pēc laivas sasniegšanas; lai vai kā, zinu, ka dzirdēju pērķona grāvienus un citas skaņas, kuras Daba pauž tikai savos nesavaldīgākajos garastāvokļos.

---

* Agrīnā cilvēka fosilijas, kuras 1953. gadā zinātnieku komiteja pierādīja kā falsifikāciju (šeit un turpmāk tekstā — tulkotāja piezīmes).

No ēnainības es izkļuvi Sanfrancisko slimnīcā; turp mani atveda amerikāņu kapteinis, kura kuģis okeāna vidū bija izgābis laivu. Delīrijā es atklāju daudz ko no piedzīvotā, taču maniem vārdiem tikpat kā netika pievērsta uzmanība. Mani glābēji neko nezināja par zemes pacelšanos virs ūdens Klusajā okeānā; man arī nešķita jēgpilni uzstāt uz kaut ko, kam viņi neticētu. Vienreiz es uzmeklēju izslavētu etnologu un uzjautrināju viņu ar savdabīgiem jautājumiem par seno filistiešu zivs dieva Dagona leģendu, bet ātri pamanīju, ka viņš ir bezcerīgs tradicionālists, un vairāk netirdīju.

Naktīs es joprojām redzu to neradījumu — it sevišķi, kad mēness ir dilstošs, bet vēl gana pilns. Izmēģināju morfiju, bet tas sniedz tikai gais-tošu glābiņu un ir ievilcis mani savās skavās kā bezcerīgu vergu. Tāpēc šobrīd, uzrakstījis pilnu aprakstu savu līdzcilvēku zināšanai vai uzjautrinājumam, es grasos to visu izbeigt. Bieži sev vaicāju, vai tas nevarēja būt vien fantasma — drudža rēgi, man vāļājoties saules apdullinātam un vāvuļojošam atklātajā laivā pēc aizbēgšanas no vācu kara kuģa. Tā es sev vaicāju, bet vienmēr par atbildi nāk šausalīgi dzīva vīzija. Nespēju domāt par jūras dziļumiem, nenodrebēdams par nenosaucamajām būtnēm, kas varbūt šajā pašā mirklī rāpo un valstās pa glumo gultni, pielūdzot savus senos akmens elkus un kaļot savas derdzīgās ģimetnes zemūdens obeliskos no izmiešķēta granīta. Sapņos redzu dienu, kad viņi pacelsies virs bangām, lai ar savām smakojošajām ķetnām ierautu dzelmēniecīgās, karā novājinātās cilvēces atliekas — dienu, kad zeme grims un tumšā okeāna gultne pacelsies visaptverošā ellišķībā.

Beigas ir tuvu. Es dzirdu troksni pie durvīm, it kā garām svemptos kāds milzīgs, glums ķermenis. Tas mani neatradīs. Ak, Dievs, *tā plauksta!* Uz logu! Uz logu!